

Срето Танасић, *Из синџаксе српске реченице*.
– Београд: Београдска књига – Институт за српски језик САНУ,
2012. – 224 стр. (Библиотека *Пуџи у речи*, 19)

Када се зна да је проф. др Срето Танасић, аутор књиге *Из синџаксе српске реченице*, првенствено синтаксичар, мада су његова укупна лингвистичка интересовања знатно шира и комплекснија, и то један од водећих савремених стручњака за српску синтаксу, онда је већ та чињеница добра препорука за његову најновију књигу *Из синџаксе српске реченице*.

Као што и наслов сугерише, пред читаоцем је књига о одабраним питањима српске синтаксе, дакле не фронтално истраживање, у којем се одређена синтаксичка појава монографски исцрпно систематски обрађује, него књига вишеструко проблемске природе, у којој се пажња усмерева на предмете о којима је донекле и раније писано, али који се сада сагледавају из специфичног, новог угла, и за које се у исходу прецизне анализе предлажу нова и релевантна решења.

Та питања су размотрена у оквиру следећих глава: „Безличне реченице са конструкцијом *до* + генитив“ (стр. 7–16), „Безличне реченице са уопштеним агенсом“ (стр. 17–34), „Безличне реченице с фазним глаголима у предикату“ (стр. 35–48), „Један случај везе између значења глаголске лексеме и типа реченице“ (стр. 49–59), „Међуоднос између рефлексивне пасивне и обезличене реченице“ (60–72), „Из проблематике безличних реченица: реченице са глаголом *имати*“ (стр. 73–85), „Упрошћавање везничких скупова у сложеној реченици“ (стр. 86–110), „О координираној вези зависних клауза у сложеној реченици“ (стр. 111–126), „Из проблематике реченица с везницима *кад*, *док* и *чим*“ (стр. 127–144), „Временска одредба зависне временске реченице“ (стр. 145–156), „Везничка и прилошка употреба спојева *ишк ишћо*, *само ишћо*, *шаман ишћо*“ (стр. 157–165),

„Супротне реченице с везницима *него* и *већ*“ (стр. 166–180), „Узрочне реченице с везником *ако*“ (стр. 181–194), „Зависне контрастне реченице“ (стр. 195–210). Књига је опремљена библиографским подацима о радовима који су у њој објављени, списком извора, библиографијом цитиране литературе и белешком о аутору.

Поједини делови књиге *Из синтаксе српске реченице* настали су у оквиру рада на научном пројекту Института за српски језик САНУ „Опис и стандардизација савременог српског језика“, којим Срето Танасић руководи, а објављени су у различитим научним часописима и зборницима или саопштени као реферати на међународним скуповима. У књизи се доносе у мање или више прерађеним и допуњеним верзијама.

Као што се већ из наведених наслова може оквирно закључити, а што потврђује пажљивији увид у садржај књиге *Из синтаксе српске реченице*, питања која се у њој обрађују односе се и на синтаксу просте реченице (највећим делом на различите аспекте безличних реченица) и на синтаксу сложене реченице, како независносложене тако и зависносложене, што говори о ширини и разноврсности тема које су у књизи заступљене.

Као искусан истраживач и дугогодишњи универзитетски професор српске синтаксе, Срето Танасић, поред одличног увида и у грађу и у литературу о питањима о којима пише, има истанчано осећање да запази проблем који још није добио адекватно објашњење, а који није језичка чињеница периферног значаја. То, поред осталих, вероватно најбоље илуструје његов рад „Зависне контрастне реченице“ (стр. 195–210), посвећен статусу реченица типа *Док Србија бележи све мању зараду од туризма, српски туристи у иностранству остварују све више новца* у систему сложених реченица српскога језика. Пажљиво анализирајући аргументе с којима други аутори такве реченице убрајају (на различите начине) у независносложене или у зависносложене, а затим пажљиво испитујући на језичкој грађи граматичке одлике таквих реченица, аутор долази до закључка да је ту реч о посебној групи зависнослужених реченица (стр. 208–209), односно о посебном типу реченица (209). Њихова специфичност је у књизи убедљиво доказана, а истовремено су имплицитно отворена теоријска питања, која додуше нису у фокусу датог истраживања, али из њега свакако проистичу, и то је посебна вредност рада: да ли је ту у питању посебна врста зависнослужених реченица, или „групу“ одн. „тип“ треба схватити као подврсту одређене врсте и које, да ли је скуп специфичних граматичких одлика неке

групе зависнослужених реченица довољан основ да се оне издвоје у засебну врсту ако та врста нема и специфичан везник, а ако није засебна врста, којој би врсти те реченице могле припадати као подврста када је несумњива њихова семантичка специфичност у односу на временске реченице, колико лексички састав таквих реченица учествује у њиховом значењу контраста, а колико њихова граматичка својства, колико подела сложених реченица на независнослужене и зависнослужене допушта, а колико искључује прелазне случајеве и да ли би размотрене реченице могли бити у тој групи итд. Другим речима, тај рад у књизи *Из синтаксе српске реченице*, као мање или више и други радови у њој, поред прецизног описа синтаксичких појава, свакако је подстицајан и за формулисање и решавање теоријско-методолошких питања синтаксичких истраживања.

Књигу *Из синтаксе српске реченице*, као и претходне радове Срете Танасића, краси једнако добра утемељеност и на репрезентативној језичкој грађи и на провереним достигнућима савремене синтаксичке теорије, као и способност аутора да уочи раније незапажена или недовољно испитана питања синтаксе српске реченице и да језичким појавама да тачан опис и убедљиво објашњење. Поред тога, научни стил којим пише Срето Танасић одликује се јасношћу и прегледношћу излагања.

Зато ће та књига Срете Танасића свакако бити читана и узимана у обзир у стручним круговима истраживача у области српске и словенске синтаксе, а морала би бити и незаобилазно штиво студента и професора српског језика, као и свих других који желе да о српском језику нешто ново сазнају из меродавног и поузданог извора.

*Предраг Ј. Пијер**
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Катедра за славистику

* ppiper2828@gmail.com